

รายงานผลนวัตกรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ชื่อนวัตกรรม

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับ แผนผังความคิด (MIND MAPPING) และบอร์ดเกม (BOARD GAME) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘
(บ้านจานเขื่องนามัง)
อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี

สพป. อุบลราชธานี เขต 1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

นางสาวสกุลวรรณ แสงใส
ตำแหน่ง ครู

รายงานนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ชื่อนวัตกรรม

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับ
แผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game)
เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง

จัดทำโดย

นางสาวสกุลวรรณ แสงใส

ตำแหน่ง ครู

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านจานเขื่องนามั่ง)

อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านจานเขื่องนามั่ง)

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑

ที่ พิเศษ/๒๕๖๘

วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง รายงานนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

เรียน

ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านจานเขื่องนามั่ง)

ตามที่โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านจานเขื่องนามั่ง) ได้มอบหมายให้บุคลากรโรงเรียน จัดทำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างอัตลักษณ์อุบลราชธานีขึ้น ในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ข้าพเจ้า นางสาวสกุลวรรณ แสงใส ตำแหน่ง ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ ดำเนินการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ ชื่อนวัตกรรม การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบ สืบเสาะความรู้ ๕ ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง บัดนี้ ข้าพเจ้า ได้ดำเนินการพัฒนานวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว จึงขอส่งเอกสารรายงานนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียดตามเอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ลงชื่อ ..... ผู้รายงาน

(นางสาวสกุลวรรณ แสงใส)

ตำแหน่ง ครู

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ความเห็นผู้อำนวยการโรงเรียน

.....
.....

ลงชื่อ ..... ผู้รับรายงาน

(นายเอกราช ทองรอง)

ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านจานเขื่องนามั่ง)

คำนำ

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านจานเขื่องนามั่ง) ได้จัดทำนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชื่อนวัตกรรม การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความชื่นชมและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์อุบลราชธานี และมีทักษะด้านความร่วมมือโดยมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญและคณะทำงานทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำนวัตกรรมการเรียนรู้นี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่านวัตกรรมการเรียนรู้นี้จะเป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษาหรือครูผู้สนใจที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความชื่นชมและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์อุบลราชธานี

นางสาวสกุลวรรณ แสงใส

ตำแหน่ง ครู

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1. ชื่อนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	1
2. ชื่อผู้จัดทำ	1
3. ระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรม	1
4. ที่มาและความสำคัญ	1
5. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม	4
6. กลุ่มเป้าหมาย	4
7. เครื่องมือที่ใช้	4
8. กระบวนการพัฒนานวัตกรรม	5
9. หลักการแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรม	6
10. กระบวนการนำนวัตกรรมไปใช้	18
11. งบประมาณเพื่อพัฒนานวัตกรรมการศึกษา	18
12. ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย	19
13. บทเรียนที่ได้รับ	20
14. เงื่อนไขความสำเร็จ	21
15. ภาพกิจกรรม	21
16. บรรณานุกรม	24
ภาคผนวก	26

รายงานนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1. ชื่อนวัตกรรมจัดการเรียนรู้

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง

2. ผู้จัดทำนวัตกรรม

นางสาวสกุลวรรณ แสงใส ตำแหน่ง ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านจานเขื่องนามั่ง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

3. ระยะเวลาในการดำเนินการ

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

4. ที่มาและความสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในหมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษา “ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และหมวด 1 มาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและมาตราที่ 24 (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และ (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการศึกษาในยุคปัจจุบัน เป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมายด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งผลให้ผู้เรียนต้องมีการพัฒนาความสามารถใน

การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการแสวงหาความรู้ตลอดเวลา เพราะการเรียนรู้จากภายในห้องเรียน อย่างเดียวนั้น ไม่สามารถจะพัฒนาผู้เรียนให้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในห้องเรียนไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน จากอดีตที่ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดและผู้สอนมาเป็นผู้ชี้แนะวิธีการค้นคว้าหาความรู้ให้ผู้เรียน อันจะเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยความเข้าใจ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาในมาตรา 22 ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

วิทยาศาสตร์เป็นหนึ่งในสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (Basic Literacy) ทั้ง 4 ซึ่งได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ ใช้ความรู้และทักษะเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประยุกต์ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณและความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม ดังนั้น ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะที่สำคัญทั้งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และทักษะในศตวรรษที่ 21 ในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูลหลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ช่วยพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ สร้างเจตคติที่ดีให้ผู้เรียน ความกระหายที่จะเรียนรู้ (Active Learning) และมาควบคู่กับความคิดที่ต้องการจะเติบโต (Growth Mindset) การกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องสำคัญ เพราะทุกคนควรได้รับการส่งเสริมและกระตุ้นเพื่อให้เกิดเรียนรู้จน

เกิดความสงสัย สู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับโลกธรรมชาติรอบตัวที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีความรักที่จะศึกษาค้นคว้า ทำทหายปัญหา ลงมือปฏิบัติ คาดการณ์อย่างมีเหตุผล และเชื่อมโยงวิทยาศาสตร์เข้ากับศาสตร์วิชาอื่น ๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง จนสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองกับโลกยุคใหม่ที่ไม่เคยหยุดนิ่ง เพราะวิชาวิทยาศาสตร์ได้สอดแทรกทักษะสำคัญ ที่จะนำพาผู้เรียนไปสู่การยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สอนให้คาดการณ์ ใช้ตรรกะและเหตุผลในการวิเคราะห์สมมติฐานโดยใช้ข้อมูลเดิมที่มีอยู่เป็นฐานประกอบกับการสังเกต สืบค้น ใช้ประสาทสัมผัส คำนวณ จำแนกแบ่งประเภท และมีลักษณะพิเศษรอบด้านที่ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับความท้าทายใหม่ ๆ มองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูล วิธีการแก้ปัญหาที่ต่างจากเดิม และรู้เท่าทันในการวางแผนชีวิตจริงให้ยืดหยุ่น

จากการสังเกตและวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด ทั้งนี้ อาจเกิดจากผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมน้อย การยกตัวอย่างสถานการณ์ในบทเรียนที่เป็นเรื่องไกลตัว จึงไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และจิตพิสัยของผู้เรียน จากการศึกษาของผู้พัฒนานวัตกรรม พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเองโดยใช้การตั้งคำถาม (Inquiry) ให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ หรือฝึกฝนมาคิด และลงมือทำ จนเกิดเป็นการเรียนรู้จากความเข้าใจของตัวเอง การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับการใช้แผนผังความคิด ซึ่งเป็นเทคนิคในการจัดระบบความคิดที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ ของผู้เรียนเข้าด้วยกัน โดยผู้เรียนแสดงความสัมพันธ์ของสาระหรือความคิดต่าง ๆ ออกมาในรูปแบบแผนผังหรือแผนภาพ ผ่านคำสำคัญ ภาพ สัญลักษณ์ สี โดยมีการเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหาจากความคิดหลักไปสู่ความคิดรองและความคิดย่อย และการเล่นเกมนเป็นกิจกรรมการเล่นอย่างหนึ่งที่ไม่เพียงแต่สร้างความบันเทิงเท่านั้นยังถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน ความรู้และทักษะต่าง ๆ รวมถึงทักษะการคิดอย่างแพร่หลายและได้รับการยอมรับในฐานะเครื่องมือทางการศึกษา บอร์ดเกมหรือเกมกระดานเป็น เกมอย่างหนึ่งที่อาศัยการเคลื่อนหรือวางตัวแทนเช่น หมาก ตัวนับและการ์ดลงบนพื้นผิวเรียบ ที่นอกจากจะมีจุดเด่นคือ ผู้เล่นแต่ละคนมีปฏิสัมพันธ์กันภายในเกมแล้ว ยังมีรูปแบบและกลไกการเล่นที่ซับซ้อนกระตุ้นให้เกิดการคิดได้หลากหลาย เช่น การคิดเชิงคำนวณ และการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านจานเขื่องนามั่ง) เป็นสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ บนพื้นฐานบริบทต้นทุนทางสังคมของจังหวัดอุบลราชธานี ดังนั้น ผู้พัฒนานวัตกรรมจึงได้พัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning)

โดยใช้ SOFT POWER อัตลักษณ์อุบลราชธานีเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านงานเซียง โดยนำวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านงานเซียงนามัง) และชุมชนบ้านงานเซียง อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี เป็นแหล่งเรียนรู้หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาตามตัวชี้วัด มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนของตนเอง เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และมีความหวังแทนในอัตลักษณ์จังหวัดอุบลราชธานี

5. วัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

- 5.1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านงานเซียง
- 5.2 เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- 5.3 เพื่อให้ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
- 5.4 เพื่อให้ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะด้านความร่วมมือโดยมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม

6. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 7 คน โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านงานเซียงนามัง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

7. เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านงานเซียง ได้แก่

7.1 แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะความรู้ 5 ชั้น (5E) ร่วมกับการใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจางเชียง จำนวน 10 แผน มีรายละเอียดดังนี้

แผนการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เข้าใจระบบนิเวศ	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ส่องสำรวจระบบนิเวศรอบตัว	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตรอบตัว	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง สำรวจจุดหูในระบบนิเวศรอบตัว	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ใครเป็นใคร ไชปริศนาของบทบาท	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ใครกินใคร ไชความหมายโซ่อาหาร	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การถ่ายทอดพลังงาน	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง สานสัมพันธ์สายใยอาหารในทุ่งนา	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง รวมใจรักษาสมดุลระบบนิเวศ	เวลา 1 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง ฮ้อยแอง รวมใจ รักษาไว้ให้ยั่งยืนนาน	เวลา 1 ชั่วโมง

7.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ และแบบอัตนัย จำนวน 1 ข้อ รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจางเชียง

8. กระบวนการพัฒนานวัตกรรม

การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะความรู้ 5 ชั้น (5E) ร่วมกับการใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจางเชียง เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยนำวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๒๘ (บ้านจางเชียงนามัง) และชุมชนบ้านจางเชียงเป็นแหล่งเรียนรู้หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาตามตัวชี้วัด และส่งเสริมการอนุรักษ์วิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์อุบลราชธานี โดยใช้กรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมความคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) สามารถแบ่งได้ 5 ชั้น ดังนี้

1. การทำความเข้าใจกับปัญหา (Empathize) โดยการสังเกตพฤติกรรม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ว่านักเรียนมีความต้องการ สนใจหรือปัญหาอะไร

2. การกำหนดปัญหา (Define) โดยประเด็นที่จะแก้ไขให้ชัดเจน

3. การระดมความคิด (Ideate) ในการหาวิธีการ รูปแบบในการแก้ปัญหา โดยผ่านการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความจำเป็น ความต้องการของผู้ใช้จริง และความเป็นไปได้ในการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรม โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ในการพัฒนานักเรียน คือ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับการใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game)

4. การสร้างต้นแบบ (Prototype) เป็นการสร้างต้นแบบนวัตกรรมเพื่อนำมาทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีขั้นตอนการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4.2 การกำหนดโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4.3 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game)

4.4 การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

5. ทดสอบ (Test) การทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายจริง และการสะท้อนปัญหา เพื่อทำการปรับปรุงหรือพัฒนาต้นแบบให้ดีขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

5.1 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของกลุ่มหมาย

5.2 สรุป/รายงานผล การพัฒนานวัตกรรม

9. หลักการแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรมการ

9.1 การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

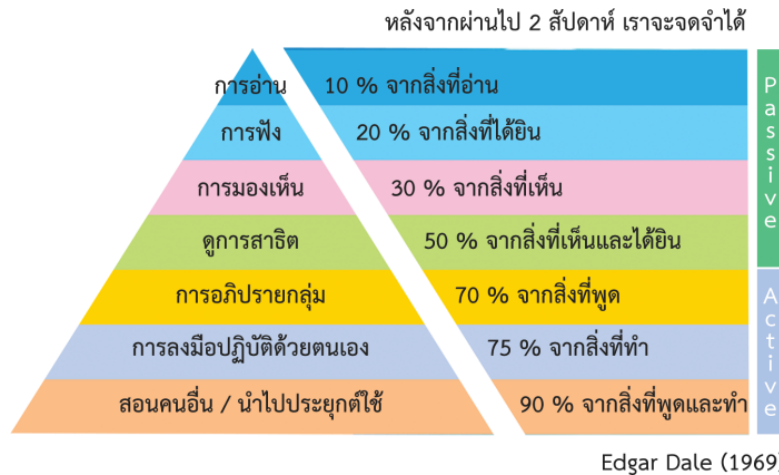
9.1.1 ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

Bonwell & Eison (1991) กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning คือ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว โดยมีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา โดยมีกระบวนการเรียนรู้โดย การอ่าน การเขียน การโต้ตอบและการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมิน

Meyers and Jones Active Learning คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ และ ได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป และเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้สมมติฐาน พื้นฐาน 2 ประการ คือ (1) การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์ และ (2) แต่ละบุคคลมี แนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยผู้เรียนจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ (receive) ไปสู่การมีส่วนร่วม ในการสร้างความรู้ (co-creators)

ทิตนา แชมมณี (2555) “Active Participation” คือ การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวที่ผู้เรียนรู้เป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้า (สิ่งที่เรียนรู้) มิใช่เพียงรับสิ่งเร้าหรือการมีส่วนร่วมอย่างเป็นผู้รับ (Passive Participation) เท่านั้น การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีควรเป็นการตื่นตัวที่เป็นไปอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ เพราะพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ต่อกันและส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน หากครูผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัวทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายได้เคลื่อนไหวปฏิบัติต่าง ๆ ด้านสติปัญญาได้ใช้ความคิด ด้านสังคมได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นและด้านอารมณ์เกิดความรู้สึก อันจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตน ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

Edgar Dale (1969) พีระมิตแห่งการเรียนรู้

ภาพที่ 1 พีระมิตแห่งการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ Passive Learning

- กระบวนการเรียนรู้โดยการอ่านท่องจำผู้เรียนจะจำได้ในสิ่งที่เรียนได้เพียง 10%
- การเรียนรู้โดยการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียวโดยที่ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมอื่นในขณะที่อาจารย์สอนเมื่อเวลาผ่านไปผู้เรียนจะจำได้เพียง 20%
- หากในการเรียนการสอนผู้เรียนมีโอกาสได้เห็นภาพประกอบด้วยก็จะทำให้ผลการเรียนรู้คงอยู่ได้เพิ่มขึ้นเป็น 30%
- กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเพิ่มขึ้น เช่น การให้ดูภาพยนตร์ การสาธิต จัดนิทรรศการให้ผู้เรียนได้ดูรวมทั้งการนำผู้เรียนไปทัศนศึกษา หรือดูงาน ก็ทำให้ผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเป็น 50%

กระบวนการเรียนรู้ Active Learning

- การให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์จนเกิดความรู้ความเข้าใจนำไปประยุกต์ใช้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าหรือ สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และพัฒนาตนเองเต็มความสามารถ รวมถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เขาได้มีโอกาสร่วมอภิปรายให้มีโอกาสฝึกทักษะการสื่อสาร ทำให้ผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้น 70%
- การนำเสนองานทางวิชาการ เรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง ทั้งมีการฝึกปฏิบัติในสภาพจริง มีการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผลการเรียนรู้เกิดขึ้นถึง 90%

จากพีระมิตแห่งการเรียนรู้ สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ Active Learning ทำให้ผู้เรียนสามารถรักษาผลการเรียนรู้ให้อยู่คงทนได้มาก และ นานกว่ากระบวนการเรียนรู้ Passive Learning เพราะกระบวนการเรียนรู้ Active Learning สอดคล้องกับ การทำงานของสมองที่เกี่ยวข้องกับความจำโดยสามารถเก็บและ

จำสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้สอน สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริง จะสามารถเก็บจำในระบบความจำระยะยาว (Long Term Memory) ทำให้ผลการเรียนรู้อย่างคงอยู่ได้

9.1.2 ความสำคัญการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

1. Active Learning ส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิดและการกระทำของผู้เรียน การมี วิจารณ์ญาณและการคิดสร้างสรรค์ผู้เรียนจะมีโอกาสมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงและมีการใช้วิจารณ์ญาณใน การคิดและตัดสินใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น มุ่งสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้กำกับทิศทางการเรียนรู้ค้นหาสไตล์การ เรียนรู้ของตนเอง สู่การเป็นผู้รู้คิด รู้ตัดสินใจด้วยตนเอง (Metacognition) เพราะฉะนั้น Active Learning จึง เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดขั้นสูง (Higher order thinking) ในการมี วิจารณ์ญาณ การวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การประเมิน ตัดสินใจ และการสร้างสรรค์

2. Active Learning สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความร่วมมือใน การปฏิบัติงานกลุ่มจะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวม

3. Active Learning ทำให้ผู้เรียนทุ่มเทในการเรียน จูงใจในการเรียน และทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึง ความรู้ความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นในสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวย ผ่านการใช้กิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ให้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนเลือกเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง เกิดความรับผิดชอบและทุ่มเทเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ

4. Active Learning ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียนและตัวครู เป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจความสามารถที่เป็น ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) สอดรับกับแนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligence) เพื่อแสดงออกถึงตัวตนและศักยภาพของตัวเอง ส่วนครูผู้สอนต้องมีความตระหนักที่จะปรับเปลี่ยนบทบาท แสวงหาวิธีการ กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนสิ่งเหล่านี้ จะทำให้ครู เกิดทักษะในการสอนและมีความเชี่ยวชาญในบทบาท หน้าที่ ที่รับผิดชอบ เป็นการพัฒนาตน พัฒนางาน และ พัฒนาผู้เรียนไปพร้อมกัน

9.1.3 ลักษณะกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ลดบทบาทการสอนและการให้ความรู้โดยตรงของครู แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมสร้างองค์ความรู้ และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้นำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า คิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ พัฒนาทักษะกระบวนการคิดไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

3. กิจกรรมเชื่อมโยงกับนักเรียน กับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือ ประเทศชาติ

4. กิจกรรมเป็นการนำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาใหม่ หรือใช้ในสถานการณ์ใหม่
  5. กิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างมีเหตุมีผล มีโอกาสร่วมอภิปรายและนำเสนอผลงาน
  6. กิจกรรมเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน
- สรุปได้ว่า Active Learning เป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง แปรตามตัวก็คือเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ความรู้ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ในการนี้ครูต้องลดบทบาทในการสอน แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์โดยการพูด การเขียน การอภิปรายกับเพื่อน

9.2 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5Es (The 5 E's of Inquiry-Based Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5Es (The 5 E's of Inquiry-Based Learning) เป็นรูปแบบการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเองโดยใช้การตั้งคำถาม (Inquiry) ให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์ที่เรียนรู้ หรือฝึกฝน มาคิด และลงมือทำ จนเกิดเป็นการเรียนรู้จากความเข้าใจของตัวเอง

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5Es ในศตวรรษที่ 21 ครูและผู้เรียนต่างมีบทบาทและหน้าที่ในแต่ละขั้นตอนดังนี้ (บทความการศึกษา อจท.)

บทบาทผู้สอน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ ครูควรเตรียมสื่อการเรียนรู้ การเรียนการสอน และออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างความสนใจ (Engagement) โดยผู้สอนควรสร้างความสนใจ สร้างความอยากรู้อยากเห็น มีการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดถึงเอาคำตอบที่ยังไม่ครอบคลุมสิ่งที่ผู้เรียนรู้หรือแนวคิดหรือเนื้อหา
2. การสำรวจและค้นหา (Exploration) ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน การสำรวจ ตรวจสอบ สังเกต และฟังการโต้ตอบกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ทำการซักถามเพื่อนำไปสู่การสำรวจตรวจสอบของผู้เรียน และใช้เวลาผู้เรียนในการคิดข้อสงสัยตลอดจนปัญหาต่าง ๆ และทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน
3. การอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) โดยผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนอธิบายแนวคิดหรือให้คำจำกัดความ ด้วยคำพูดของผู้เรียนเอง ให้ผู้เรียนแสดงหลักฐาน ให้เหตุผลและอธิบายให้กระจ่าง ให้ผู้เรียน

อธิบาย ให้คำจำกัดความและชี้บอกส่วนต่าง ๆ ในแผนภาพให้ผู้เรียนใช้ประสบการณ์เดิมของตนเป็นพื้นฐานในการอธิบายแนวคิด

4. การขยายความรู้ (Elaboration) โดยผู้สอนคาดหวังให้ผู้เรียนได้ใช้ประโยชน์จากการชี้บอกส่วนประกอบต่าง ๆ ในแผนภาพคำจำกัดความและอธิบายสิ่งที่เรียนรู้มาแล้ว ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้หรือขยายความรู้และทักษะในสถานการณ์ใหม่ ให้ผู้เรียนอธิบายอย่างมีความหมาย ให้ผู้เรียนอ้างอิงข้อมูลที่มีอยู่พร้อมทั้งแสดงหลักฐานและถามคำถามผู้เรียนว่าได้เรียนรู้อะไรบ้างหรือได้แนวคิดอะไร

5. การประเมินผล (Evaluation) โดยผู้สอนสังเกตผู้เรียนในการนำแนวคิดและทักษะใหม่ไปประยุกต์ใช้ประเมินความรู้และทักษะผู้เรียน หาหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนเปลี่ยนความคิดหรือพฤติกรรมให้ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้และทักษะกระบวนการกลุ่ม ถามคำถามปลายเปิด

บทบาทของผู้เรียน ในการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้สิ่งที่ผู้เรียนควรให้ความสนใจเพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเอง โดยก่อนเข้าเรียนควรทบทวนความรู้เดิมเพื่อเตรียมพร้อมสู่การเข้าสู่บทเรียนใหม่ หรือเตรียมข้อสงสัยเพื่อสอบถามในห้องเรียน ตั้งใจเรียนและสนใจในสิ่งที่ครูสอนพร้อมกับ 5 ขั้นตอนนี้

1. การสร้างความสนใจ (Engagement) ผู้เรียนควรตั้งใจเรียนและถามคำถามที่ตนสงสัย หรือร่วมกับเพื่อน ๆ ในการถามประเด็นที่สนใจ เช่น ทำไมสิ่งนี้จึงเกิดขึ้น ฉันได้เรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับสิ่งนี้

2. การสำรวจและค้นหา (Exploration) โดยผู้เรียนคิดอย่างอิสระแต่อยู่ในขอบเขตของกิจกรรม ทดสอบการคาดคะเนและสมมติฐาน คาดคะเนและตั้งสมมติฐานใหม่ พยายามหาทางเลือกในการแก้ปัญหา และอภิปรายทางเลือกเหล่านั้นกับคนอื่น บันทึกการสังเกตและให้ข้อคิดเห็น และลงข้อสรุป

3. การอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) โดยผู้เรียนอธิบายการแก้ปัญหาหรือคำตอบที่ซับซ้อน ตั้งใจฟังคำอธิบายของเพื่อน ๆ คิวเวิร์คคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เพื่อนได้อธิบาย ฟังและพยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ครูอธิบาย อ้างอิงกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว ใช้ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกหรือสังเกตในการอธิบาย

4. การขยายความรู้ (Elaboration) ผู้เรียนนำเสนอกิจกรรมหรือโครงการที่ร่วมกับเพื่อน ๆ เพื่ออธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้สามารถต่อยอดได้อย่างไร

5. การประเมินผล (Evaluation) โดยผู้เรียนตอบคำถามปลายเปิด โดยใช้การสังเกต หลักฐานและคำอธิบายที่ยอมรับมาแล้วแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดหรือทักษะประเมินความก้าวหน้าด้วยตนเอง ถามคำถามเพื่อให้มีการตรวจสอบต่อไป

ภาพที่ 2 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5Es

จากข้อความข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5Es เป็นหนึ่งในรูปแบบการสอนที่มี 4 องค์ประกอบสำคัญของการสอนตามแนวคิดแบบ Active Learning คือ การเรียนรู้ผ่านการคิดขั้นสูง (Thinking Based Learning) เรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by Doing) เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน (Cooperative Learning) เรียนรู้จากการสำรวจค้นหา (Inquiry Based Learning) ซึ่งผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ และสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเองด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ หรืออำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และสร้างสรรค์เพื่อให้เด็กเกิดแรงจูงใจภายนอกที่อยากจะเรียนรู้

9.3 บอร์ดเกม

9.3.1 ความสำคัญของเกมการศึกษา

ปัจจุบันการเล่นเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีบทบาทในการสร้างความบันเทิงในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็ก วัยรุ่น จนถึงวัยกลางคนที่ใช้เวลาในการเล่น ในแต่ละวันนาน และมีความถี่ในการเล่นที่สูง แสดงให้เห็นว่าเกมมีองค์ประกอบที่สร้างแรงจูงใจให้ ผู้เล่นเกิดความสนใจและสามารถจดจ่อกับการเล่นเกมได้เป็นเวลานาน (Kirriemuir & McFarlane, 2004) จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเล่นของ Malone (1981) แสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์จากการสัมผัสจินตนาการ ความท้าทายและความฉงนสงสัยที่เกมมอบให้แก่ผู้เล่นเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเล่น ขณะที่ผลสำรวจของสมาคมซอฟต์แวร์เพื่อความบันเทิง (Entertainment Software Association) ในปี 2001 แสดงให้เห็นว่า 72 % ของผู้บริโภค เล่นเกมเพราะเกมมีความท้าทายและ 42% ของผู้บริโภคเล่นเกมเพื่อให้ได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่สามารถแบ่งปันร่วมกับเพื่อนและครอบครัวได้

Prensky (2003) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันเน้นไปที่การอบรมให้ความรู้อย่างจริงจัง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเครียดและน่าเบื่อส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ลดลงจากการศึกษาของ Tokan and Imakulata (2019) แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจ ภายในและแรงจูงใจภายนอก ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนนั้นมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การที่เกมมีองค์ประกอบในการสร้างแรงจูงใจทำให้หลายปีที่ผ่านมา นักการศึกษาหลายท่านจึงได้ให้ความสนใจในการนำเกมมาปรับใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนตลอดจนการศึกษาถึงผลของการใช้เกมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (Qian & Clark, 2016; von Gillern & Alaswad, 2016)

นอกจากนี้ Kim et al. (2018) ยังเสริมอีกว่าปัจจุบันการนำเกมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงแต่จะสร้างแรงจูงใจจากความสุขเพลิดเพลินเท่านั้น การนำเกมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนยังเป็นแนวคิดหนึ่งเ็นที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้าง สมรรถนะผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มความสามารถในการเรียกคืนความรู้แล้วความคงทน ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนได้อย่างทันทีทันใดส่งผลให้ผู้เรียนสามารถติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้ เป็นตัวกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกระตุ้นทักษะการร่วมมือรวมพลังได้อีกด้วย เช่นเดียวกับ Zheng and Gardner (2016) ที่กล่าวว่าปัจจุบันเกมเป็นมากกว่าแหล่งความบันเทิง เกมการศึกษาจำนวนมากที่มุ่งให้ความรู้เฉพาะด้านหรือฝึกทักษะบางอย่างได้รับการแนะนำและเล่นกันอย่างแพร่หลาย เป้าหมายการเรียนรู้ของเกมการศึกษามีความหลากหลายตั้งแต่ทักษะการแก้ปัญหา และการคิดเชิงสร้างสรรค์ไปจนถึงการอ่าน การเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จึงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้นถึงคุณค่าในฐานะเครื่องมือทางการศึกษาและยังเป็นเทคโนโลยีการ ฝึกอบรมในหลาย ๆ ภาคส่วนนอกเหนือจากโรงเรียนอีกด้วย

จึงสรุปได้ว่าการนำเกมโดยเฉพาะอย่างยิ่งบอร์ดเกมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนอกจากจะสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนได้แล้ว ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความรู้ความ เข้าใจ ทักษะการแก้ปัญหาและกระบวนการคิดได้อีกด้วย ดังนั้น การนำบอร์ดเกมมาประยุกต์ใช้ใน การจัดการเรียนการสอน จึงมีความสำคัญและได้รับการยอมรับในฐานะเครื่องมือทางการศึกษาสำหรับการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง

9.3.2 ความหมายของบอร์ดเกม

บอร์ดเกมหรือเกมกระดานเป็นหนึ่งในการเล่นที่เก่าแก่ของมนุษย์ บอร์ดเกมที่เก่าแก่ที่สุด ถูกค้นพบโดยนักโบราณคดีที่ประเทศอียิปต์คาดว่าถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ 3000 ปีก่อนคริสตกาล และยังพบหลักฐานการมีอยู่ของบอร์ดเกมมากมายในแต่ละอารยธรรมเรื่อยมาจวบจนถึงปัจจุบัน (Donovan, 2017) บอร์ดเกมแต่ละชนิด

จึงมีลักษณะและวิธีการเล่นที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามพบว่า มีหลาย แหล่งข้อมูลได้ให้ความหมายของบอร์ดเกมเอาไว้ดังนี้

บอร์ดเกม หมายถึง เกมใด ๆ ที่เล่นบนกระดานโดยมากแล้วมักใช้ลูกเต๋า และชิ้นส่วนเล็ก ๆ ในการเคลื่อนที่ไปบนกระดาน (Oxfordlearnersdictionaries, n.d.)

บอร์ดเกม หรือ เกมกระดานคือเกมที่เกี่ยวข้องกับตัวนับหรือชิ้นส่วนที่เคลื่อนย้ายหรือวางไว้บนพื้นผิวที่ทำเครื่องหมายไว้ล่วงหน้าหรือ "กระดาน" ขึ้นอยู่กับแต่ละเกม กลไกของบอร์ดเกมอาจใช้กลยุทธ์หรือโชคอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจต้องอาศัยกลยุทธ์และโชคในการเล่น มีเป้าหมายที่ผู้เล่นมุ่งหวังที่จะบรรลุ เกมกระดานในยุคแรกเป็นตัวแทนของการต่อสู้ระหว่างสองกองทัพขณะที่เกมกระดานในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังคงขึ้นอยู่กับการเอาชนะผู้เล่นฝ่ายตรงข้ามในแง่ของนับตำแหน่งที่ชนะหรือการสะสมคะแนน (Definitions, n.d.)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บอร์ดเกมหรือเกมกระดานเป็นเกมรูปแบบหนึ่งที่อาศัยการเคลื่อนหรือ วางตัวแทน เช่น หมาก ตัวนับและการ์ดลงบนพื้นผิวเรียบโดยอาจจะมีกระดานหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับแต่ละเกม

9.3.3 ประเภทของบอร์ดเกม

Mayer and Harris (2010) ได้จำแนกบอร์ดเกมตามกลไกในการเล่นออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) แบบทอยแล้วเดิน (Roll-and-Move) 2) แบบเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ (Open movement) 3) แบบวางหมาก (Worker placement) 4) แบบเล่นในเวลาเดียวกัน (Simultaneous action) 5) แบบเลือกบทบาท (Role selection) และ 6) แบบเล่นแบบร่วมมือ (Cooperative Play)

1) แบบทอยแล้วเดิน (Roll-and-Move) บอร์ดเกมที่มีการใช้แต้มของลูกเต๋า เป็นตัวควบคุม กลไกในเกม ไม่ว่าจะเป็นการเดินไปบนกระดานหรือผลลัพธ์บางอย่างที่ขึ้นอยู่กับแต้ม บนหน้าลูกเต๋า เช่น เล่นอีกหนึ่งรอบหรือลดค่าพลังของตัวละคร เป็นต้น

2) แบบเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ (Open movement) บอร์ดเกมที่เปิดโอกาสให้ผู้เล่นเดินไปบนกระดานได้อย่างอิสระในรอบของตน ทั้งนี้การเดินไปบนกระดานอาจเดินโดยอิสระหรือเสียพลังงานหรือแต้มบางอย่างตามที่เกมกำหนดเพื่อเพิ่มมิติในควบคุมการเล่นมากขึ้น

3) แบบวางหมาก (Worker placement) บอร์ดเกมที่ทำให้ผู้เล่นวางหมากลงบนกระดานในพื้นที่ที่กำหนดแทนการเดินไปบนกระดานเช่นเดียวกับสองประเภทก่อนหน้า โดยหมากแต่ละตัวและตำแหน่งบนกระดานแต่ละตำแหน่งต่างก็มีความสามารถและคุณสมบัติที่แตกต่างกันไป บอร์ดเกมแบบวางหมากนี้มักจะมีแนวทางการเล่นเป็นการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ของตนเพื่อให้ได้คะแนนมากที่สุด รวมถึงการจัดการเวลาที่ใช้เพื่อให้สามารถทำคะแนนได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

4) แบบเล่นในเวลาเดียวกัน (Simultaneous action) บอร์ดเกมที่ให้ผู้เล่นทุกคนได้เล่นและเดินไปบนกระดานพร้อม ๆ กัน ยกตัวอย่าง เช่น RoboRally ซึ่งเป็นบอร์ดเกมจำลองการเขียนโปรแกรมการเคลื่อนที่ของหุ่นยนต์ของตัวเอง โดยผู้เล่นจะมีการเลือกและตัดสินใจเขียนโปรแกรมและเดินหุ่นยนต์ของตนไปบนกระดานตามโปรแกรมที่ตั้งไว้ไปพร้อม ๆ กัน ด้วยกลไกการดำเนินเกมไป พร้อมกันนี้เองบอร์ดเกมประเภทนี้จึงมีจุดเด่นในเรื่องระยะเวลาในการเล่นที่สั้นและเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ในการพูดคุยกันระหว่างผู้เล่น อย่างไรก็ตามบอร์ดเกมประเภทนี้ผู้เล่นทุกคนอาจไม่ได้ดำเนินการทุกอย่างพร้อม ๆ กันเสมอไป ในบางเกมผู้เล่นอาจมีส่วนในการเล่นหรือตัดสินใจในรอบของผู้เล่นคนอื่น ๆ ก็ได้เช่นกัน

5) แบบเลือกบทบาท (Role selection) บอร์ดเกมประเภทนี้เป็นบอร์ดเกมแบบเล่นในเวลาเดียวกัน ประเภทหนึ่งที่มีจุดเด่นที่การเลือกแก้ไขและสวมบทบาทในการเล่นโดยแต่ละบทบาทจะมีความสามารถและเป้าหมายที่แตกต่างกันไป บอร์ดเกมประเภทนี้จึงมีโครงสร้างในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นที่ซับซ้อนมากกว่า

6) แบบเล่นแบบร่วมมือ (Cooperative Play) บอร์ดเกมประเภทนี้มีจุดเด่นคือสร้างบรรยากาศของการร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขันเพื่อเป็นผู้ชนะเช่นเดียวกันบอร์ดเกมประเภทอื่น ๆ โดยผู้เล่นจะต้องร่วมมือกันเพื่อเอาชนะตัวเกม ผู้เล่นจึงมีปฏิสัมพันธ์ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเพื่อ วางแผนการเล่นที่ดีที่สุด

9.3.4 ทฤษฎีที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกม

ปัจจุบันนักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่สอดคล้องและสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกม ได้แก่ 1) แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมของ Vygotsky 2) ทฤษฎีการเรียนรู้ ของ Skinner 3) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner

1) แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมของ Vygotsky แนวคิดที่เชื่อว่ากระบวนการทางสังคมนั้นมีบทบาทสำคัญในกลไกของการเรียนรู้ของมนุษย์ Palincsar (1998) ได้อธิบายแนวคิดของ Vygotsky โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1) กฎทางพันธุกรรมของพัฒนาการ (Genetic law of development) กล่าวถึงสังคมเป็นบทบาทของการเป็นจุดกำเนิดของพัฒนาการของบุคคล เมื่อพิจารณาในบริบทของการศึกษาจะกล่าวได้ว่าผู้เรียนจะได้รับความรู้และกลยุทธ์ของโลกและวัฒนธรรมจากการที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการได้ทำงานร่วมกัน

1.2) การสร้างพื้นที่รอยต่อการเรียนรู้ (The construct of the zone of proximal development) หรือช่วงหนึ่งของระดับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีศักยภาพเพียงพอที่จะเรียนรู้ได้หากได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมจากระดับการเรียนรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ การช่วยเหลือนี้อาจเป็นการให้คำแนะนำจากผู้ใหญ่หรือการร่วมมือร่วมพลัง

กันระหว่างผู้อื่นที่มีความรู้ความสามารถ ดังนั้น การทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์เหล่านั้นจึงเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนจากระดับการเรียนรู้เดิมผ่านพื้นที่รอยต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

1.3) จากข้อ 1.1) และ 1.2) Wertsch (1991) ได้เสนอเป็นแนวคิดในส่วนของ 3 กล่าวคือ พัฒนาการและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงไม่มีพัฒนาการขั้นพื้นฐานใด ๆ ที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากสังคมและกิจกรรมระหว่างผู้คน

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Skinner

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่อธิบายผลของสิ่งเสริมแรง (Reinforcement) และการลงโทษต่อการเรียนรู้ McLeod (2018) ได้อธิบายทฤษฎีดังกล่าวโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1) การเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) การเสริมแรงทางบวกเป็นการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมหรือการตอบสนองโดยให้รางวัลและสิ่งตอบแทนเป็นตัวกระตุ้น

2.2) การเสริมแรงทางลบ (Negative reinforcement) การเสริมแรงทางลบเป็นการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมหรือการตอบสนองโดยการสร้างเงื่อนไขที่มีผลในการลดรางวัลหรือสิ่งตอบแทน เช่น ครอบครัวหนึ่งได้ตั้งกฎไว้ว่าทุกครั้งที่เด็กชายพูดคำหยาบ เด็กชายจะถูกหักค่าขนม 1 เหรียญ ดังนั้น เด็กชายจึงหลีกเลี่ยงและพยายามที่จะไม่พูดคำหยาบเพื่อที่จะไม่ต้องถูกหักค่าขนม

2.3) การลงโทษ (Punishment) การลงโทษเป็นสิ่งที่เร้ารูปแบบหนึ่งที่ลดความถี่หรือทำให้การแสดงออกของพฤติกรรมหรือการตอบสนองใด ๆ หายไปโดยการลงโทษทุกครั้งที่มีพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้น ทั้งนี้นอกจากการลงโทษ จะมีผลในการลดความถี่ในการแสดงพฤติกรรมหรือการตอบสนองดังกล่าวแล้วยังส่งผลเสียตามมา เช่น ทำให้ผู้ได้รับโทษถูกกดดันจากการลงโทษนั้นแม้จะไม่ได้รับการลงโทษแล้วก็ตามเป็นสาเหตุของความก้าวร้าวและความกลัวจากการลงโทษที่รุนแรงซึ่งนำมาสู่พฤติกรรมอื่น ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ได้

3) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner

ทฤษฎีที่กล่าวถึงรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ผ่านการสัมผัส การลงมือทำหรือการคิดด้วยตนเอง (Enactive) สำหรับการเรียนรู้และจดจำผ่านกล้ามเนื้อและร่างกาย 2) การเรียนรู้จากภาพ (Iconic) สำหรับการเรียนรู้ผ่านการมองเห็นและจดจำเป็นภาพขึ้นมาในใจและ 3) การเรียนรู้ผ่านสัญลักษณ์ (Symbolic) การเรียนรู้โดยการจัดเก็บข้อมูลให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ (McLeod, 2019)

จากทฤษฎีและแนวคิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกมในข้างต้น ผู้พัฒนานวัตกรรมจึงได้นำทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบบอร์ดเกมโดยออกแบบกลไกของเกมให้เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นด้วยกันตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคมของ Vygotsky กำหนดรางวัล และ

ทรัพยากรที่ผู้เล่นจะได้รับและแข่งขันกับผู้เล่นอื่น ๆ ในเกมเป็นสิ่งเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้ผู้เล่นคิด และตัดสินใจอย่างรอบคอบมากขึ้นตาม ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Skinner และใช้รูปภาพและสัญลักษณ์ เป็นตัวแทนขององค์ประกอบในเกม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการคิดที่ ซับซ้อนมากขึ้นตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner

9.3.5 แนวทางการพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษา

ปัจจุบันการนำเกมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมในการพัฒนาและนำไปใช้ จึงมีการพัฒนารอบความคิดในการออกแบบเกมสำหรับนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ขึ้น Edvardsen and Kulle (2010) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับแบบแผนการออกแบบเกมการเรียนรู้ว่าเป็นการอธิบายประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องในการออกแบบเกมและการเพิ่มประสิทธิภาพในการเล่นในบริบททางการศึกษาโดยเน้นการบูรณาการกับการสร้างความสนใจและเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ แบบแผนการออกแบบเกมการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Edvardsen สามารถแบ่งได้ เป็น 5 ส่วน ได้แก่

1) แผนการบูรณาการ (Integration pattern) อธิบายวิธีการและแนวทางในการผสมผสาน ระหว่างองค์ประกอบของเกมและรูปแบบการเล่นให้เข้ากับวัตถุประสงค์การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของการศึกษา

2) แผนด้านพุทธิปัญญา (Cognition pattern) อธิบายวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิดและกระบวนการทางอภิปัญญา (metacognitive process) โดยมุ่งเน้นการสะท้อนประสบการณ์ กลยุทธ์การเล่น และการแก้ปัญหา การพัฒนาด้านจิตใจของผู้เรียน

3) แผนการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction pattern) อธิบายแนวทางที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมทางสังคมทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในเกมโดยตรงและเกิดขึ้นระหว่างผู้เล่น รวมทั้งองค์ประกอบของเกมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนคิดและกระบวนการทางอภิปัญญาตามแผนด้านพุทธิปัญญา

4) แผนการนำเสนอ (Presentation pattern) อธิบายแนวทางการนำเสนอสาระสำคัญโดยลดการเกิดภาระการทำงานด้านพุทธิปัญญาภายนอกจากข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และแนวทางการแก้ปัญหาจากการเกิดภาระการทำงานด้านพุทธิปัญญา

5) แผนการสร้างความสนใจ (Engagement pattern) อธิบายถึงแนวทางสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนในการเล่นเอื้อต่อการเรียนรู้ซึ่งกันและกันและสามารถเล่นเกมได้เป็นเวลานาน

9.4 แผนผังความคิด

9.4.1 ความหมายของแผนผังความคิด

บูซาน (Buzan, 1991, อ้างถึงใน ทอปัต ทิพย์บุญมี และคณะ, 2560: 75-76) ได้กล่าวว่า แผนผังความคิดเป็นเทคนิคที่ใช้ในการจัดระบบความคิดที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การจัดลำดับความสำคัญ การให้น้ำหนัก การผูก การต่อความคิดหรือข้อมูลต่าง ๆ ให้เข้ากันอย่างมีระเบียบ ก่อนที่จะสื่อออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน โดยใช้คำสำคัญในการนำเสนอความคิดต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นความคิดหลักและจะให้ความสำคัญกับการแตกกระจายความคิดจากจุดกลางออกไปเรื่อย ๆ ซึ่งเปรียบเสมือนความคิดย่อยโดยใช้สี สัญลักษณ์ การสร้างภาพมิติ ช่วยในการกำหนดความสัมพันธ์ของความคิดให้เป็นระบบระเบียบ มีเส้นลากให้เห็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์และแจ่มแจ้งชัดเจน การนำแผนผังความคิดมาใช้ในการวางแผนระดมสมองและใช้กระบวนการกลุ่มในการกระตุ้นและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการวางแผน ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และการสร้างองค์ความรู้ ทำให้นักเรียนพบแนวทางการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะ การศึกษาวิชาความรู้ต่าง ๆ ต่อไป

อัจฉรา อินทร์น้อย (2555: 37-38) ได้กล่าวว่า แผนผังความคิดเป็นการแสดงโครงสร้างของความคิด กระบวนการคิด ความสัมพันธ์ของกระบวนการคิดตั้งต้นจนจบเป็นแผนผังหรือแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ของสาระหรือความคิดต่าง ๆ จากความคิดหลักไปสู่ความคิดรองและความคิดย่อยให้เห็นเป็นโครงสร้างในภาพรวมโดยใช้เส้น คำ สี เครื่องหมายสัญลักษณ์และภาพแสดงความหมายและความเชื่อมโยงของความคิดหรือสาระนั้น ๆ ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ของความคิดได้ชัดเจน

ณัฐทิศา โรจนประศาสน์และคณะ (2561: 114) ได้กล่าวว่า แผนที่ความคิดเป็นการช่วยบันทึกความคิดเพื่อให้เห็นภาพความคิดที่หลากหลายในมุมมองที่กว้างและชัดเจนกว่าการบันทึกปกติ บูซานเป็นผู้ริเริ่มนำความรู้เรื่องสมองมาปรับใช้กับการเรียนรู้โดยพัฒนาจากการจดบันทึกแบบเดิมที่จดบันทึกเป็นตัวอักษรมาเป็นการบันทึกด้วยคำ ภาพ สัญลักษณ์ แบบแผ่รัศมีออกรอบ ๆ ศูนย์กลาง เหมือนกับการแตกแขนงของกิ่งไม้ โดยใช้สีเส้นซึ่งต่อมาพบว่าวิธีที่ใช้นั้นสามารถนำไปใช้กับกิจกรรมอื่น ในชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานได้ด้วย เช่น ใช้ในการวางแผน การตัดสินใจ การช่วยจำ การแก้ปัญหา การนำเสนอ การเขียนหนังสือ เป็นต้น

จากการศึกษาความหมายของแผนผังความคิด อาจสรุปได้ว่า แผนผังความคิดเป็นการแสดงโครงสร้างของกระบวนการคิด การแสดงความสัมพันธ์ของสาระหรือความคิดต่าง ๆ ผ่านคำสำคัญ ภาพ สัญลักษณ์ สี โดยมีการเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหาจากความคิดหลักไปสู่ความคิดรองและความคิดย่อย

9.4.2 ประโยชน์ของแผนผังความคิด

น้ำผึ้ง มีนิต (2545: 30, อ้างถึงใน อัจฉรา อินทร์น้อย, 2555: 43) ได้กล่าวถึงแผนผังความคิดในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

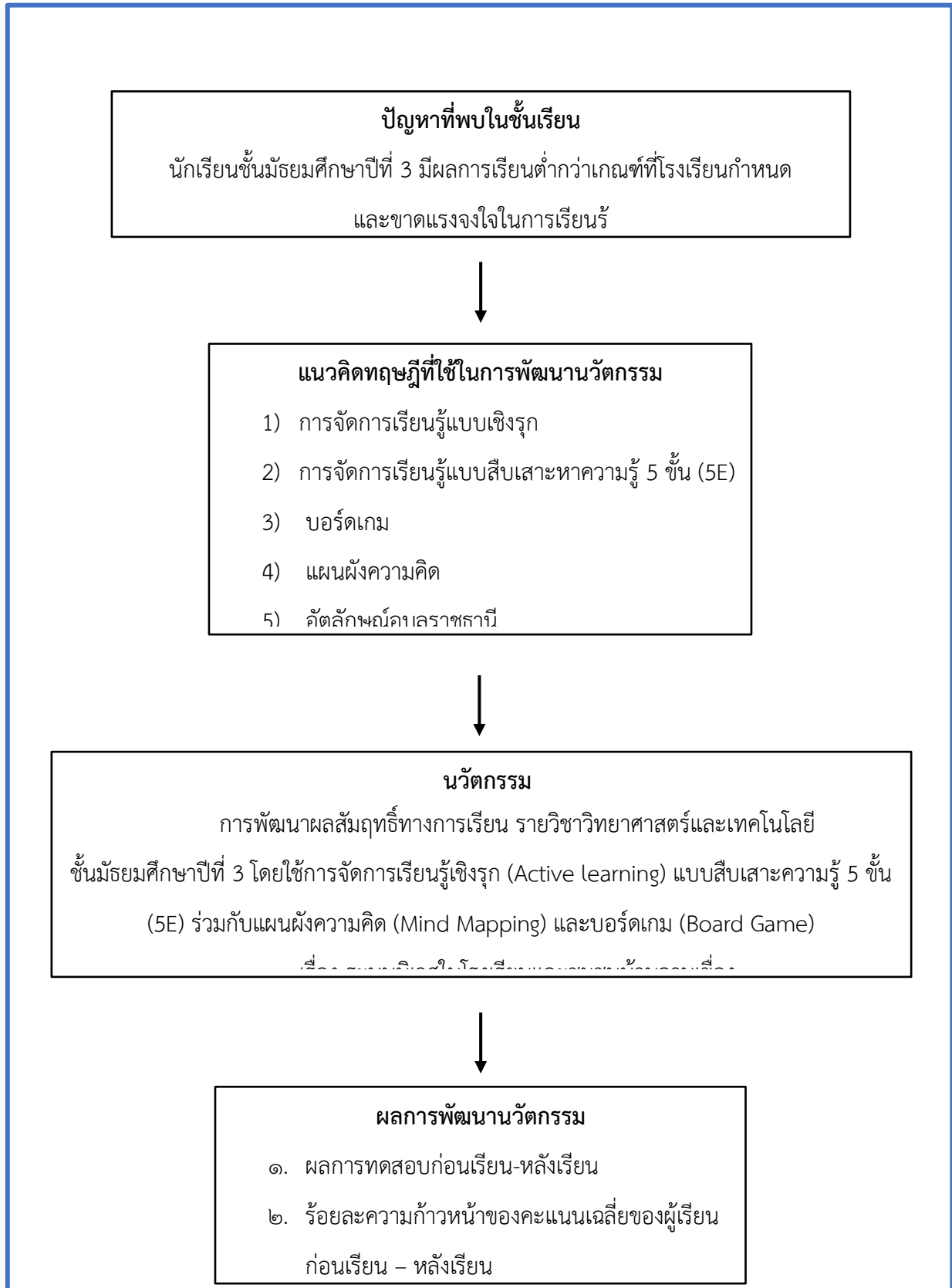
1. เป็นเครื่องมือในการสำรวจความรู้เดิมของนักเรียนทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน
2. เป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนการคิดที่เข้าใจง่ายยิ่งขึ้นและรู้จักคิดอย่างเป็นระบบ
3. เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้โดยใช้แผนผังกราฟฟิคสรุปสิ่งที่เรียนเพื่อจะก่อให้เกิดความคงทนของการเรียนรู้เพราะนักเรียนจะเห็นถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์
4. ช่วยพัฒนาสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาของนักเรียน

อัจฉรา อินทร์น้อย (2555: 45) ได้กล่าวถึงแผนผังความคิดสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมต่อครูและนักเรียน กล่าวคือ ครูนำแผนผังความคิดมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้และตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน สำหรับนักเรียนนั้นแผนผังความคิดเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการวางแผนการทำงาน การทบทวนความรู้เดิมและการสรุปเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาประโยชน์ของแผนผังความคิด สรุปได้ว่า แผนผังความคิดเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อทั้งครูและนักเรียน กล่าวคือ ครูสามารถนำแผนผังความคิดมาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อวัดและประเมินความเข้าใจของนักเรียน สำหรับนักเรียนแผนผังความคิดเป็นเครื่องมือในการฝึกทักษะการคิด การจัดเรียงองค์ความรู้ให้เป็นระบบรู้จักการเชื่อมโยงองค์ความรู้ อีกทั้งยังฝึกความคิดสร้างสรรค์ในการคิดนอกกรอบ ไม่ยึดติดกับการเขียนในรูปแบบเป็นบรรทัด ๆ รู้จักการแยกแยะข้อมูล คำสำคัญ หรือสิ่งจำเป็น

9.5 อัตลักษณ์อุบลราชธานี

อัตลักษณ์อุบลราชธานี สู่อัตลักษณ์สถานศึกษา ได้แก่ 1) ผลិតภัณฑในชุมชน 2) วิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม 3) ภาษาและวัฒนธรรม 4) ประเพณีและความเชื่อ 5) ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 6) ความเป็นนักปราชญ์ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 7) การประกอบอาชีพ ที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

กรอบแนวคิดนวัตกรรม

10. กระบวนการนำนวัตกรรมไปใช้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน (Plan : P)

1.1 สังเกต ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

1.2 ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ในการออกแบบนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติ (Action : A)

2.1 ออกแบบนวัตกรรม การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียน และชุมชนบ้านจานเชิง

2.2 ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเชิง และแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน

2.2 ดำเนินการหาคุณภาพของนวัตกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ

2.4 ปรับปรุง แก้ไข นวัตกรรมและแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกต (Observe : O)

3.1 จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบ

3.2 วัดผลและประเมินผลผู้เรียน ด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น

3.3 วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลจากการจัดการเรียนรู้ และวัดผลและประเมินผลผู้เรียน

ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Reflect : R)

4.1 วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลผลการใช้นวัตกรรม จัดทำสรุปรายงานผลนวัตกรรม

4.2 เผยแพร่นวัตกรรม นำประเด็นดังกล่าวเข้าสู่วง PLC เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและเป็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรม

4.3 ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำเป็นสารสนเทศ เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนา นวัตกรรมต่อไป

11. งบประมาณที่ใช้พัฒนานวัตกรรมการศึกษา

งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรม จำนวน 2,000 บาท

12. ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 1 ตารางคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจวนเขื่อง

นักเรียน (7 คน)	คะแนนการทดสอบ (30 คะแนน)		ผลการประเมิน
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	
คนที่ 1	12	25	ผ่าน
คนที่ 2	8	19	ผ่าน
คนที่ 3	7	14	ไม่ผ่าน
คนที่ 4	8	16	ผ่าน
คนที่ 5	5	17	ผ่าน
คนที่ 6	7	18	ผ่าน
คนที่ 7	10	23	ผ่าน
$\bar{X}$	8.14	18.86	ผ่าน
S.D.	2.27	3.89	
จำนวนนักเรียนที่ผ่านการประเมิน (คน)		6	
ร้อยละนักเรียนที่ผ่านการประเมิน		85.71	
จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน (คน)		1	
ร้อยละนักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน		14.29	

จากตารางคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจวนเขื่อง พบว่า คะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน มีค่า 8.14 และคะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียน มีค่า 18.86 โดยนักเรียนที่ผ่านการประเมินคิดเป็นร้อยละ 85.71 และนักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน คิดเป็นร้อยละ 14.29

ตารางที่ 2 ตารางร้อยละความก้าวหน้าคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจวนเขื่อง

นักเรียน (7 คน)	คะแนนการทดสอบ (30 คะแนน)		คะแนน ความก้าวหน้า	ร้อยละ ความก้าวหน้า
	ก่อนเรียน	หลังเรียน		
คนที่ 1	12	25	13	43.33
คนที่ 2	8	19	11	36.67
คนที่ 3	7	14	7	23.33
คนที่ 4	8	16	8	26.67
คนที่ 5	5	17	12	40.00
คนที่ 6	7	18	11	36.67
คนที่ 7	10	23	13	43.33
$\bar{X}$	8.14	18.86	10.72	35.73

จากตารางร้อยละความก้าวหน้าคะแนนผลการทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง พบว่า ร้อยละความก้าวหน้าเฉลี่ยของนักเรียน มีค่า 35.73

สรุปผลการใช้นวัตกรรมเชิงปริมาณ

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 85 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 100 ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 100 มีทักษะด้านความร่วมมือโดยมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม

สรุปผลการใช้นวัตกรรมเชิงคุณภาพ

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

13. บทเรียนที่ได้รับ

- 13.1 นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้นเมื่อสถานการณ์ที่เรียนเป็นเรื่องใกล้ตัว
- 13.2 นักเรียนเกิดความรู้สึกรัก ความภาคภูมิใจในตนเองและอัตลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อได้เรียนรู้วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชน

13.3. ในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ควรนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และมีการนำอัตลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานีในหลาย ๆ ด้านมากำหนดเป็นสถานการณ์ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากขึ้น

13.4 การออกแบบบอร์ดเกมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นมากขึ้น มีรูปแบบการเล่นที่หลากหลาย และมีความซับซ้อนในการเล่นมากขึ้น

13.5 การเพิ่มเวลาในการสำรวจระบบนิเวศและความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศในบริเวณโรงเรียนและในชุมชนให้มากขึ้น

14. เงื่อนไขความสำเร็จ

14.1 การพัฒนานวัตกรรมจากกรอบแนวคิด คือ กรอบตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ เจตคติ และสมรรถนะ) และกรอบแนวคิดอัตลักษณ์อุบลราชธานี (วิถีชีวิต ผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญา ภาษา อาชีพ ประเพณี ประวัติศาสตร์) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความชื่นชมและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์อุบลราชธานี

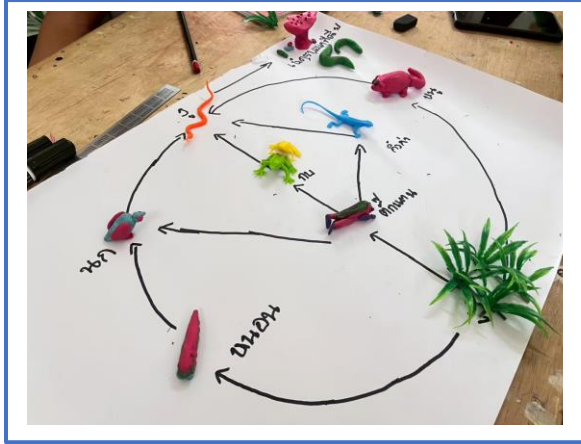
14.2 การพัฒนานวัตกรรมผ่าน PLC (Professional Learning Community) ภายในโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของครู บุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นถึงประโยชน์ที่จะนำนวัตกรรมไปใช้ชั้นเรียน

14.3 การนำต้นแบบนวัตกรรมไปทดลองใช้ในชั้นเรียนผ่าน Lesson Study โดยการนำนวัตกรรมเข้าสู่ชั้นเรียน ซึ่งเป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยในตัวแผนการจัดการเรียนรู้ จะต้องมีการกำหนด Learning outcome (ตัวชี้วัด สมรรถนะ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะต่าง ๆ) ให้มีความชัดเจน กำหนดรูปแบบในการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งเก็บหลักฐานที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนและจากที่ครูได้เก็บรวบรวม เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้

14.4 การนำเสนอนวัตกรรมและเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมต่อไป

15. ภาพกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ผลงานนักเรียน (บูรณาการรายวิชาสื่อมวลชนศึกษา)

นิทานห่วงโซ่อาหาร

โรงเรียนโพธิ์โพธิ์ (โรงเรียนโพธิ์โพธิ์)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร

ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในชุมชน

ภาวะอิงอาศัย (+, 0)

"กล้วยไม้กับต้นไม้ใหญ่"

กล้วยไม้ที่ขึ้นเกาะที่ลำต้นหรือกิ่งของต้นไม้ซึ่งได้รับความชื้นและแสงจากต้นไม้ที่ตนเกาะอาศัยอยู่เพื่อรดน้ำและอาหาร ส่วนลำต้นไม้ขนาดใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์

สร้างสื่อโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
จำนวน 3 คน จากโรงเรียนโพธิ์โพธิ์

โรงเรียนโพธิ์โพธิ์ (โรงเรียนโพธิ์โพธิ์)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร

ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในชุมชน

ภาวะปรสิต (+, -)

"กาฝากบนต้นไม้"

กาฝาก เป็นพืชได้ประโยชน์ และต้นไม้ เป็นฝ่ายเสียประโยชน์ รากของกาฝากจะงอกขึ้นในต้นไม้ที่อาศัยอยู่ เพื่อดูดน้ำและอาหาร ส่วนลำต้นไม้ขนาดใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์

สร้างสื่อโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
จำนวน 3 คน จากโรงเรียนโพธิ์โพธิ์

โรงเรียนโพธิ์โพธิ์ (โรงเรียนโพธิ์โพธิ์)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร

ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในชุมชน

ภาวะปรสิต (+, -)

"หนวดบนตัวสุนัข"

หนวดสุนัขได้ประโยชน์จากขนของสุนัข ส่วนสุนัขเป็นฝ่ายเสียประโยชน์ เพราะถูกหนวดขูด

สร้างสื่อโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
จำนวน 3 คน จากโรงเรียนโพธิ์โพธิ์

การออกแบบ Infographics ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในโรงเรียนและชุมชน

16. บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

ณัฐทิศา โจรจนประศาสน์, สูดคะนิง ณ ระนอง, สุนันทา ช้องสาย, มาลินี ฉินนานนท์, จันทรา อ้อยเอ็ง, ลักษณ์ วิทยาและนฤทธิ์ กล่องพงษ์. (2561). การใช้แผนที่ความคิดสรุปเนื้อหาบทเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 10(1), 112-131.

ทศนา แคมมณี. (๒๕๕๕). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่๖. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทอปัด ทิพย์บุญมี, ชาตรี มณีโกศลและผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ. (2560). การใช้แผนผังความคิดเพื่อ พัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน ชุมชนบ้านปางหมู. พิษณุสวรรค์สาร, 13(1), 73-84.

บทความการศึกษา อจท.รูปแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ ๕E ในศตวรรษที่ ๒๑ Applying the ๕E Knowledge-Bases Inquisitive Learning Management for the ๒๑st Century. In. สืบค้นจาก <https://www.aksorn.com/classroom-5es>

วีณา ประชากุล และประสาทเนืองเฉลิม. (๒๕๕๙). รูปแบบการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. ขอนแก่น : คลังน่านาวิทยา.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (๒๕๖๐). คู่มือการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ). In.

สืบค้นจาก <https://www.scimath.org/ebooktechnology/item/8376-2560-25051>

สุระ บรรจงจิต (๒๕๕๑). Active Learning: ดาบสองคม. วารสารโรงเรียนนายเรือ. ๘(๑): ๓๔-๓๕.

อัจฉรา อินทร์น้อย. (2555). ผลการสอนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบแผนที่ความคิดที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม): รายงานการวิจัย.

ภาษาอังกฤษ

Bloom, Benjamin S. (1976). Taxonomy of Education Objective, Handbook I : Cognitive Domain. New York : David Mckay.

Bonwell, JA Eison. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. 1991ASHE-ERIC higher education reports. In. สืบค้นจาก <https://eric.ed.gov/?id=ED336049>

- Dale, Edgar. (1969). Audio – Visual Method in teaching. 3rd ed. New York: The Dryden press.
- Edwardsen, F., & Kulle, H. (2010). Educational games: Design, learning, and applications.
- Kim, S., Song, K., Lockee, B., & Burton, J. (2018). Gamification in learning and education : enjoy learning like gaming. Springer.
- Meyer. C.; & Jones, T. B. (1993). Promoting active learning: Strategies for the college classroom. San Francisco: Jossey-Bass.
- Malone, T. W. (1981). Toward a theory of intrinsically motivating instruction. Cognitive science, 5(4), 333-369.
- Mayer, B., & Harris, C. (2010). Libraries got game: Aligned learning through modern board games. American Library Association.
- McLeod, S. A. (2018). Skinner - operant conditioning. สืบค้นจาก <https://www.simplypsychology.org/operant-conditioning.html>
- McLeod, S. A. (2019). Bruner - learning theory in education. สืบค้นจาก <https://www.simplypsychology.org/bruner.html>
- Oxfordlearnersdictionaries. Board game. Retrieved November 15, 2020 สืบค้นจาก <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/board-game>
- Prensky, M. (2003). Digital game-based learning. Computers in Entertainment (CIE), 1(1), 21-21.
- Qian, M., & Clark, K. R. (2016). Game-based Learning and 21st century skills: A review of recent research. Computers in human behavior, 63, 50-58.
- Tokan, M. K., & Imakulata, M. M. (2019). The effect of motivation and learning behaviour on student achievement. South African Journal of Education, 39(1).
- von Gillern, S., & Alaswad, Z. (2016). Games and game-based learning in instructional design. International Journal of Technologies in Learning, 23(4), 1-7. Kirriemuir, J., & McFarlane, A. (2004). Literature Review in Games and Learning.
- Vygotsky, L. S., & Cole, M. (1978). Mind in Society: Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press. สืบค้นจาก https://books.google.co.th/books?id=RxjjUefze_oC
- Wertsch, J. V. (1991). Voices of the mind: Sociocultural approach to mediated action. Harvard University Press.
- Zheng, R., & Gardner, M. K. (2016). Handbook of research on serious games for educational applications. IGI Global.

ภาคผนวก

Infographics

แผนพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ SOFT POWER อัตลักษณ์จังหวัดอุบลราชธานี

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

โดยใช้ “SOFT POWER อัตลักษณ์อุบลราชธานี”

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 28 (บ้านจานเขื่องนามั่ง)
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

นายเอกราช ทองรอง
ผู้อำนวยการโรงเรียน

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

ผู้จัดทำนวัตกรรม : นางสาวสกุลวรรณ แสงใส
ตำแหน่ง : ครู
ชื่อนวัตกรรม : การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการ
เรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E)
ร่วมกับ แผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board
Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้

ผู้จัดทำนวัตกรรม : นางสาวสกุลวรรณ แสงใส
ตำแหน่ง : ครู
ชื่อนวัตกรรม : การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการ
เรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E)
ร่วมกับ แผนผังความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม (Board
Game) เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง

อัตลักษณ์อุบลราชธานี

วิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม

ระยะเวลา

ระยะเวลา 10 ชั่วโมง

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
จำนวน 7 คน

การจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ
ความรู้ 5 ขั้น (5E) ร่วมกับการใช้แผนผัง
ความคิด (Mind Mapping) และบอร์ดเกม
(Board Game) เรื่อง ระบบนิเวศใน
โรงเรียนและชุมชนบ้านจานเขื่อง

แผนการเรียนรู้ เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเชิง
รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ใบงานแผนผังความคิด (Mind Mapping)
เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเชิง
รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แบบทดสอบ / เฉลยแบบทดสอบ
เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจานเชิง
รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายงานผลนวัตกรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ชื่อนวัตกรรม

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
 โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) แบบสืบเสาะความรู้ 5 ขั้น (5E)
 ร่วมกับ แผนผังความคิด (MIND MAPPING) และบอร์ดเกม (BOARD GAME)
 เรื่อง ระบบนิเวศในโรงเรียนและชุมชนบ้านจวนเขือง